

NUORTEN TUTKIJOIDEN URAHUOLET

Nuorten tutkijoiden uraa kuvaavat määrääkaisuusien, apurahakausien ja työttömyysjaksojen vuorottelu. Yli 60 %:lla on väitöskirjaprosessin aikana ollut kaksi tai useampi rahoituslähde (työsuhde, apuraha tai vastaava). Työsopimukset ovat usein määrääkaisia ja apurahat myönnetään tyypillisesti vuodeksi kerrallaan.

Yli 70 % nuorista tutkijoista kokee huolta työuran epävarmuudesta. Yli puolet (58,4 %) on harkinut siirtymistä yksityiselle sektorille ja lähes puolet (48,7 %) on pohtinut siirtymistä kokonaan toisiin tehtäviin. Nuoria tutkijoita huolettavat määrääkaisuudet ja pätkätyöt, työuran kaikinainen epävarmuus, jatkuva kilpailu sekä yliopistoleikkaukset ja muu vallitsevasta korkeakoulupoliitikasta johtuva tutkimuskentän kurjistuminen.

Perinteinen tutkijanura yliopistossa on yhä epävarmempi. Ilmiö on Euroopan laajuinen. Tohtorikoulutettujen määrän kasvaessa tutkijanurat ja tieteentekijöiden rooli yhteiskunnassa muuttuvat ja monipuolistuvat. Yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa ei riitä töitä kaikille tohtorikoulutettaville. ”Toisin kuin usein väitetään, nuoret tutkijat ovat valmiita suunnittelemaan uraa tutkimussektorin ulkopuolella”, tähdentää tutkijatohtori **Tommi Kokkonen** Helsingin yliopistosta. Työvoimatoimistojen apu on kuitenkin vaatimatonta. Suurin osa (lähes 60 %) työttömänä olevista nuorista tutkijoista ei koe saaneensa työvoimatoimistosta asiantuntevaa palvelua.

Tieteentekijöiden liiton nuorten tutkijoiden työryhmä toteutti viime vuonna nuoremmille tutkijoille (väitöskirjantekijöille ja enintään 4 vuotta sitten väitelleille) suunnatun urakyselyn. Kyselyyn vastasi 1 862 nuorempaa tutkijaa, joista 75 % oli väitöskirjavaiheessa ja 23 % väitelleitä. Kysely toteutettiin edellisen kerran vuonna 2012.

KAKSI SUOMEA JA VAIKUTTAVUUS

Koneen Säätiön Jakautuuko Suomi? -ohjelman tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja eriarvoisuudesta. Hankkeiden tuloksia esittelevä sarja jatkuu säätiön verkkosivustolla koko kevään ajan. Jakautuuko Suomi? -hankkeissa yhteiskuntatieteilijät, valokuvataiteilijat ja journalistit yhdistivät osaamisensa ja toivat yhteistyön keinoin esille jakautuvan Suomen kuvaa.

Kaksi Suomea – kasvaako eriarvoisuus? (KASU) -hanke oli vuosina 2015–17 osa Koneen Säätiön rahoittamaa Jakautuuko Suomi? -kokonaisuutta. Hankkeessa analysoitiin suomalaisen yhteiskunnan jakautumista 2010-luvulla kolmesta näkökulmasta käsin, jotka ovat koettu eriarvoisuus, terveys- ja hyvinvointierot sekä visuaalinen eriytyminen. Tieteenfilosofi **Inkeri Koskinen** summaa artikkelissaan ”Että maailma muuttuisi paremmaksi” (<https://koneensaatio.fi/etta-maailma-muuttuisi-paremmaksi/>) Kaksi Suomea -hankkeen vaiheita ja kokemuksia.

Koskinen toteaa, että onnistunut yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja onnistunut tiedollinen yhteistyö ovat tieteen rajoja ylittävissä hankkeissa kaksi erillistä onnistumisen muotoa. Hanke onnistui hyvin yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa lehtijuttuineen, kirjoineen ja valokuvanäyttelyineen. Se rakensi ja muutti suuren yleisön käsityksiä eriarvoisuudesta Suomessa ja tarjosi perusteltuja lähtökohtia yhteiskunnalliselle päätöksenteolle. Hankkeen tekijäkunta perusti lisäksi Facebook-ryhmän nimeltään Eriarvoisuusvarasto, ja ryhmästä kehittyi niin merkittävä yhteiskunnallisen keskustelun alusta, että Westermarck-seura palkitsi sen Vuoden sosiologiteko -palkinnolla.

Monialainen yhteistyö lisäsi kaikkien osallistujien mielestä hankkeen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tavoite saavutettiin Koskinen mukaan kuitenkin vaihtelevammin keinoin kuin oli kuviteltu. Tiedollisen yhteistyön – eri aloja edustavien ihmisten välillä – onnistuminen arviointi jäi vaikuttavuutta vähemmälle huomiolle.

RATKAISUJA MAATALOUDEN FOSFORIPÄÄSTÖLLE

Säätiöillä on nykyään suuri merkitys tutkimushankkeiden käynnistämisessä ja rahoittamisessa.

Suomen Kulttuurirahasto etsii ratkaisua maatalouden fosforikuorman vähentämiseen historian-sa suurimmalla tutkimushankkeella. Monitieteistä 2,8 miljoonan euron hanketta koordinoi Suomen ympäristökeskus Syke ja siihen osallistuvat Luonnonvarakeskus Luke, Helsingin yliopisto, Pyhäjärvi-instituutti sekä ely-keskuksia ympäri maata. ”Fosfori on maatalouden ympäristövaikutusten polttavin kysymys, ja aihe on poliittisesti hyvin jännitteinen”, toteaa hankkeen puheenjohtaja, evoluutioekologian professori **Johanna Mappes** (*Tammenlastuja* 1/2018).

Maatalouden fosforikuormituksessa on tärkeää erottaa toisistaan maa-ainekseen sitoutunut ja veteen liennut fosforijae. Vesistöissä maa-ainesfosfori hautautuu pohjasedimenttiin, mutta liennut fosfori toimii koko voimallaan levien lannoitteena. Kulttuurirahaston hankkeessa tutkijat luovat uuden käsitteen, fosforiekvivalentin, kuvaamaan eri muodoissa olevan fosforin rehevöittämisvoimaa. Nelivuotisessa hankkeessa on tavoitteena myös selvittää, millä tavoin voitaisiin luoda juridisesti ja teknisesti ravinnetietojärjestelmä, joka olisi yhtä aikaa tutkijoiden ja viranomais-ten käytössä.

PERINNÖLLISYYSTIETEEN VAIHEITA SUOMESSA

Uumajan yliopiston emeritusprofessori **Anssi Saura** on tehnyt yhteistyötä monien geneetikkojen, kuten Juhani Lokin ja Esko Suomalaisen, kanssa. Hän on kirjoittanut tiiviin kirjan suomalaisesta genetiikasta. *Sata vuotta perinnöllisyystiedettä Suomessa* (Vanamo 2018) kertoo tämän biologian keskeisen tieteen ja sen sovellusten historiaa maassamme. Perustutkimuksen ohessa soveltavien alojen, kuten lääketieteellisen genetiikan ja jalostustieteiden, tutkimus ja opetus alkoivat 1910-luvulla.

Risteytykset ja kromosomien rakenteen ymmärtäminen ovat johtaneet molekyylibiologiaan. Perinnöllisyystiede on saanut aikaan ratkaisevan muutoksen käsityksessä yksilöiden ja koko elävän luonnon kehityksestä. Ekologia nähdään geenien ja ympäristön yhteisvaikutuksena. Jos tämä on osin kiistanalaista, niin vielä paljon hankalampia ovat kysymykset ihmisten ja väestöryhmien välisten älykkyyden erojen periytyvyydestä. Rotuhygienia

oli ensimmäinen yritys parantaa perimää. Se on kuitenkin vasta ensimmäinen esimerkki biologian ja politiikan vuorovaikutuksesta. Kirjoittaja toteaa:

Maassamme tehtävä tutkimus on osa pohjoismaista tiedettä. Olen siksi omistanut varsin paljon tilaa naapurimaiden tapahtumille. Saksassa ja Neuvostoliitossa perinnöllisyystiede joutui vallanpitäjien vangiksi. Kerron näistä tapahtumista meidän kannaltamme.

YHTEENVETOA SISÄLLISSODAN PERINNÖSTÄ

Sisällissodan 100-vuotismuistovuosi on tuottanut uusia kirjoja ja näytelmiä, niin sanottua muistokulttuuria. Suomen Historiallinen Seura piti seminaarin uusimman historiantutkimuksen näkökulmista sisällissotaan, mikä perustui uuden tutkimuskirjallisuuden esittelyyn. Näkökulmia ovat mm. sodan katsominen ulkopuolisin silmin (vertailu muihin maihin) ja mikrohistoria, joka ulottuu myös sodanjälkeiseen aikaan. Professori **Juha Siltala** puhui tilaisuudessa aikalaissensibilitetistä – kukin aikakausi on muistamisessa herkkä tietynlaisille kysymyksille ja selityksille.

Tuomas Teporan ja **Aapo Roseliuksen** toimittama kirja *Rikki revitty maa. Suomen sisällissodan kokemukset ja perintö* (Gaudeamus2018) tarkastelee sodan yhteiskunnallisia ja kulttuurisia vaikutuksia aina nykypäivään asti. Se on toimittajien mukaan ensimmäinen tutkimukseen perustuva historioteos, jossa sisällissotaa käsitellään yli sadan vuoden perspektiivillä. Se perustuu vuonna 2014 ilmestyneeseen englanninkieliseen alkuperäistekokseen, jota on täydennetty ja muokattu suomalaiselle yleisölle sopivaksi.

Teoksessa ei siis tarkastella vain vuosia 1917–18 vaan taustoitetaan konfliktia ja seurataan sodan perintöä sotien väliseltä ajalta nykypäivään. ”Tämä avaa näkymiä sodan runteleman yhteiskunnan historiaan, sodan muistokulttuuriin ja muistin politiikkaan, hitaaseen eheytymiseen, eri tulkintoihin, sotaa käsittelevään kaunokirjallisuuteen ja viimeaikaisiin keskusteluihin sodan perinnöstä.” Toimittajat toteavat, että murhenäytelmä itsenäisen valtion alkutaipaleella sisältyy myös kansalliseen eheytyksen tarinaan. Kahtiajakoa tärkeämmäksi nousevat kansakuntaa yhdistävät tekijät, joita ovat taistelu yhteistä vihollista vastaan toisessa maailmansodassa ja sen jälkeen alkanut hyvinvointivaltion rakentaminen.

Eheytymisen alku on ajoitettu tutkimuskirjallisuudessa 1930-luvun alkupuolelle. Tämä kuva kuitenkin tarkentuu uusimmassa *Historiallisessa Aikakauskirjassa* (1/2018). **Ville Okkonen** ja **Seppo Laamanen** toteavat, että konsensuskehitys ei vielä alkanut Mäntsälän kapinan kukistumisesta ja äärivalkoisen aktivismin päättymisestä. Oikeistoradikalismi institutionalisoitui eduskunnan lainsäädäntövallan puitteissa toteutuneeksi kamppailuksi, jossa kolme eduskuntaryhmää (yhtenä myös Maalaisliitto) olivat valmiita puuttumaan suomalaisen demokratian perusteisiin. Todelliset edellytykset niin sanotulle punamultayhteistyölle syntyivät vasta vuoden 1936 eduskuntavaalien jälkeen.

VIESTINTÄÄ OMALLA TYYLILLÄ

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta on järjestänyt apurahansaaajille tarkoitettua viestintäkoulutusta, josta osallistujat saavat tietoa, rohkeutta ja vertaistukea viestimiseen. Viestintää oman toimen ohella tekevälle on suuri helpotus oivaltaa, että viestinnässä voi onnistua monin eri tavoin ja omalla tyylillä.

Asiantuntijoilta edellytetään aktiivista otetta viestintään ja oman työnsä yleistajuistamiseen. Suuri osa asiantuntijoista haluaa itse kertoa työstään – viestinnän edelle vain ajavat muut asiat. Viestimisen esteiksi asettuvat monesti myös kokemuksen ja tiedon puute. Viestinnän kouluttaja **Camilla Ukkosen** mukaan (*Sarana* 16.3.2018) viestinnän perussääntöjen ja vaaran paikkojen tunteminen antaa varmuutta viestiä niin perinteisessä kuin uudessakin mediasa. ”Uskallus viestiä syntyy kahden oleellisen seikan ymmärtämisestä: viestinnässä pärjää kaupunkilaisjärjellä eivätkä viestinnän perussäännöt ole mullistuneet samaa tahtia kuin mediamaisema.”

Viestintä alkaa tuntua hallittavissa olevalta, kun se saa hahmon. Ensimmäiseksi piirretään ääriiviivat miettimällä omat tavoitteet viestinnälle: Miksi haluan kertoa työstäni? Viestinnän kuva tarkentuu myös tiedon kautta: Mitä työkaluja voin käyttää? Millaisia vastaanottajaryhmiä voin puhutella? Miten voin yleistajuistaa tekstiäni? Voiko tiedettä tarinallistaa? Mitä journalistinen ajattelu pitää sisällään?

Tiedon rinnalla toinen tärkeä viestinnän tuki-ranka syntyy oman roolin pohtimisesta. Somessakin voi toimia omannäköisesti. Myös viestinnän

tapa on syytä tehdä itselle sopivaksi: toiselle viestinnän tarkka aikataulus tuo ryhtiä, toiselle sopii tilanteen mukaan ja spontaanisti viestiminen.

NUORISOBAROMETRI 2017

Vuosittain julkaistava Nuorisobarometri on mitannut suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita vuodesta 1994 alkaen. Vuoden 2017 barometrin teemana oli osaaminen ja koulutus. Nuorisobarometri toteutetaan vuosittain Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusverkoston yhteistyönä. Se tarttuu nuorten kannalta ajankohdaisiin aiheisiin vaihtuvilla teemoilla, mutta toistain joitain tutkimuskysymyksiä säännöllisesti. Vuosittain samanlaisina toistuvat kysymykset mahdollistavat muutosten seuraamisen ja ajassa tapahtuneiden trendien havaitsemisen.

Suomalaiset nuoret suhtautuvat myönteisesti oppimiseen ja koulutukseen. Tutkimukseen osallistuneista nuorista 94 % uskoo koulutuksen parantavan olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Nuoret kokevat yleissivistyksen arvokkaaksi, ja suurin osa kertoo opiskelevansa itselleen mieluisaa alaa. Nuoret pitävät elämässä pärjäämisen kannalta kielitaitoa, kansainvälisyyttä, mediataitoja ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen taitoja tärkeämpinä kuin aikaisemmin. Koulu on tärkeä opintojen paikka, mutta muiden oppimisympäristöjen merkitys kasvaa.

Taloudelliset esteet voivat kaventaa nuoren mahdollisuuksia päättää opiskelualastaan tai -paikastaan. Taloudelliset syyt vaikuttavat nuorten tekemisiin opiskelupaikkapäätöksiin tai saavat heidät viivyttämään valmistumistaan. Koulutuksen tasa-arvon kannalta alueellinen näkökulma on keskeinen. Lisätietoa aihepiiristä tuo syksyllä 2018 valmistuva tutkimus syrjäseuduilla asuvien nuorten koulutuspoluista ja -asenteista. Nuorisobarometrin lisäotokseen pohjautuva aineisto kerättiin yhtä aikaa nyt julkaistun tutkimuksen kanssa. Nuorisobarometri on luettavissa osoitteessa: <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri>.

Ilari Hetemäki